

BIULETYN KOWIENSKI

Nr.

Wilno, dnia 23 września 1936 r.

1506.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział.Str.

K r o n i k a .

1. "L.Aidas" o przekładzie książki o "P.O.W.". I. 1.
VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW I PRASY LITEWSKIEJ
W WILNIE.
2. "Viln.Zodis" o sytuacji szkolnictwa litewskiego w Wileńszczyźnie. VIII. 2.
3. "Viln.Zodis" o paryskiej podróży gen.Rydza-Śmigłego." "
4. "Viln.Rytojus" o artykułach prasy polskiej na tematy litewskie.- " "

K r o n i k a .

5. Nowe książki litewskie.- " "

x

x

x

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

1/. "LIETUVOS AIDAS" O PRZEKŁADZIE KSIĄZKI O "P.O.W.". "L.Aidas" z 19.IX.1936 r.: Instytut Badań Europy Wschodniej w Wilnie tłumaczy na język polski wydaną niedawno w Kownie książkę o P.O.W. Książka ma się ukezać po polsku. /A-8/34/.

VIII. Z ŻYCIA LITWINÓW I PRASY LITEWSKIEJ
W WILNIE.

2/. "VILN.ZODIS" O SYTUACJI SZKOLNICTWA LITEWSKIEGO W WILENSZCZYŹNIE. "Viln.Zodis" Nr. 35 z 21.IX.1936 r. Artykuł p.t. "Dlaczego o nas tak się troszczą".Streszczenie:

Obecna akcja rządowa w Wileńszczyźnie bardzo boleśnie dotknęła litewską pracę kulturalno-oświatową. Skąpo licząc utracili Litwini w r.b. conajmniej 3/4 tego co mieli w tym czasie w roku ubiegłym. Gdzie nie spojrzeć wszędzie ruiny. Centrali organizacji litewskich oddzielone zostały od prowincji. Dziś dla każdego winno być rzeczą jasną, że okazję tę będzie się próbowało wyzyskać i stworzyć kółko organizacji Nielitewskiej tam, gdzie w roku ubiegłym działała organizacja litewska.

Walkę kulturalną w naszym kraju prowadzi się już od dawna. Budżet powiatowej rady święciańskiej na rok 1934-ty głosi, że w 1934 r. były w święciańskim powiecie 193 szkoły powszechne z 283 nauczycielami. Na wsi działało 237 różnych polskich organizacji, było 12 banków, 17 spółdzielni, 2 uniwersytety ludowe, 75 kółek młodych rolników, 181 czytelni; wygłoszono 1235 odczytów, odegrano 512 wieczorków, zorganizowano 38 chórów i 19 orkiestr, wreszcie zwiędziło wieś 13 instruktorów. Pozątem w święcianach czynne były: gimnazjum i seminarium nauczycielskie.

Powyższe liczby mówią bardzo wiele. Jeżeli 241 powiatów w Polsce pomnożyć przez 193 szkoły pow.święciańskiego, to się otrzyma cyfrę 46.513. Tymczasem według danych Małego Rocznika Statystycznego Polska posiadała w 1935 r. 26.361 szkół powszechnych. Wynika z tego, że pow.święciański ma prawie podwójną liczbę szkół niż inny przeciętny powiat. Coprawda w r.b. Gabinet Ministrów uchwalił stworzyć w naszym kraju 100 szkół imieniem Marszałka Piłsuńskiego. Jeszcze jedno małe, lecz wiele mówiące porównanie. Białoruska gmina skobódzka w pow.brasławskim posiada dwie publiczne szkoły powszechne, podczas gdy taka sama, lecz już litewska gmina daugielińska ma aż 18 szkół. Wynika stąd wniosek, że rząd 9-ciokrotnie więcej troszczy się o wychowanie dzieci litewskich niż białoruskich i dwukrotnie więcej niż dzieci polskich. Troszczy się rząd nie tylko o dzieci litewskie. Przecież w pow.święciańskim praca tych 283 nauczycieli publicznych szkół powszechnych nie ogranicza się tylko do czterech ścian szkolnych. W święciańszczyźnie, jak również we wszystkich innych zamieszkałych przez Litwinów powiatach funkcjonują organizacje Nielitewskie. Utrzymanie 181 czytelni, wygłoszenie w ciągu roku 1.235 odczytów - to już wielka i szeroka praca. Czyni się to nie z wielkiej sympatii czy miłości względem Litwinów. Jest to poprostu kulturalna i narodowa walka. Oczywiście dla Litwinów walka ta nie była by straszna, gdyby była ona prowadzona honorowo, to znaczy gdyby pozwolono Litwinom na obronę bez przeszkód. Obecnie jednak lud litewski: tych warunków nie posiada. Czy niemożność tych Nielitewskich organizacji wdarcia się do wsi litewskiej nie stanowi jednej z przyczyn krępowania działalności oddziałów litewskich towarzystw i czytelni, oskarżania Litwinów o nielojalność względem państwa i t.p.? Utrzymanie stanu walki pochłania wiele pieniędzy podatkowych, co odbija się na kieszeni każdego włościanina.

Należy zachęcić uświadomionych czytelników zamkniętych czytelni i członków oddziałów do zrzeszania się i wogóle do szukania sposobów obrony. Zrzeszeni Litwini powinni posyłać swe uchwały, protestujące przeciwko Nielitewskim organizacjom i domagające się przywrócenia organizacji litewskich do starostwa,

województwa, a nawet ministerstwa. Wywalczenie dla siebie oddziałów i czytelni jest sprawą samych włościan. Wykazać oni powinni więcej aktywności przy obronie swych spraw. /H-1/1/.

3/. "VILN.ZODIS" O PARYSKIEJ PODRÓŻY GEN. RYDZA-ŚMIGŁEGO. "Viln.Zodis" Nr. 35 z 21.IX.1936 r. Artykuł p.t. "Orientacja, miliardy i co dalej? Streszczenie:

Powrót gen.Rydza-Śmigłego z Paryża stał się wielką uroczystością w Polsce. Zwrot orientacji polityki polskiej przyjęty został w całym społeczeństwie polskim bardzo szczerze i przychylnie. W przeszłości Polska miała bowiem straty na rzecz Niemiec, zaś dzisiaj grozi jej niebezpieczeństwo wciągnięcia w awantury międzynarodowe przez Hitlera. Ostatnio odbył się zjazd partji rolników. Polsce trudno będzie wyjść na szerszą drogę bez oparcia się o jakąś silniejszą grupę społeczną z dojrzałą ideologią. / H-1/1/P.

4/. "VILN.RYTOJUS" O ARTYKUŁACH PRASY POLSKIEJ NA TEMATY LITEWSKIE. "Viln.Rytojus" Nr. 75 z 22.IX.1936 r.Artykuł p.t. "Jedyny głos".Streszczenie:

"Viln.Rytojus" zareagował już w swoim czasie na prowokacyjne fałsze "I.K.C." o Litwinach wileńskich. Z powodu tej prowokacji nie odezwały się prawie żadne pisma polskie. Jedynie organ endecki "Warszawski Dziennik Narodowy" zamieścił urywkę artykułu. Milczenie prasy polskiej jest charakterystyczne. Widocznie czując, że artykuł "I.K.C." jest prowokacyjny prasa nie chciała go powtarzać. Z drugiej strony żaden dziennikarz nie miał odwagi cywilnej, by prowokacje takie potępić, zwłaszcza że w wielu wypadkach Litwini nie mają możliwości obrony. Wyzyskują to zręcznie, chociaż niesumienne prelegenci litewskich radiochwilek litewskich często wygadując o Litwinach wszelakie fałsze.

Prasa i sfery intelektualne Polski ani słówkiem nie odezwały się o tem co się dzieje z litewskim życiem publicznym od dnia 5-go stycznia r.b. Wszystkie litewskie wysiłki w kierunku zainteresowania polskiej prasy i sfer intelektualnych spełzły na niczem. W "Kurjerze Polskim" z 6 września ukazał się artykuł inż.Jana Straszewicza, w którym autor krytycznie ocenił osławiony artykuł "I.K.C.". Autor porównuje stawiane w tym artykule Litwinom wileńskim zarzuty z dowodami tych oskarżeń. Oskarżenia są bardzo wielkie, lecz dowody naprawdę godne rozumu galileuszów. Jak wiadomo, "I.K.C." nie mając czem poprzeć swych prowokacyjnych fałszów, wymienił szkoły litewskie, przytułki, szpital, kilka nabytych przez Litwinów domów i jeden sklep. W związku z tem inż.Straszewicz dziwi się jak można pisać o strasznych przestępstwach i udawadniać ich prawdziwość przytułkami. Autor jeszcze bardziej wątpli w prawdziwość zarzutów wobec tego, że w ciągu dwóch miesięcy w związku z antylitewską kampanią "I.K.C." ani jeden Litwin nie był przesłuchany.

Tyle p.inż.Straszewicz. O ile wiadomo jest to jedyny głos z polskich sfer intelektualnych. /H- 4/13/P.

K r o n i k a .

5/. NOWE KSIĄŻKI LITEWSKIE. "Viln.Rytojus" z 23.IX. 1936 r.: W druku już jest kilka nowych książek litewskich m.in. książka o Wilnie, monografia ks.Kraujalisa i część pieśni ludowych zebranych przez ks.Bialauskasa. Książki te mają się ukazać w r.b. /H-3/6/P.

X

X

X

województwa i województwa. Wywłaszczenia dla siebie ob-
działów i szpitali; jest sprawą samych właścicieli. Wykazał on powini-
ni mieć ekwivalencję przy odbiorze spraw. /H-111/.

3. "Vilnia. Rytortus" o "Artykułach Prasy Polonijnej"
"Vilnia. Rytortus" Nr. 75 z 22. IX. 1938 r. Artykuł p. t. "Opinie o
miliardy i co dalej? Straszczanie:

Podrót gen. Rydzki - Smigły w pierwszy stał się wielki
uroczystości w Polsce. Z tego powodu polityki polskiej praw-
Jęty zostały w całym społeczeństwie polskim bardzo szacowane i
przychylnie. W przeszłości Polakom miało być strasznie na rękę
Niemiec, zaś dzisiaj grozi im niebezpieczeństwo wojenne
W polityce międzynarodowej przez Hitlera. Ciekawość odbył się
zadanie polityki polskiej. Polacy trudno będzie wyjść na szerszą dro-
żę. Wobec tego jest to także najmniejszą grupę społeczną z doter-

"Vilnia. Rytortus" o "Artykułach Prasy Polonijnej"
"Vilnia. Rytortus" Nr. 75 z 22. IX. 1938 r. Artykuł
p. t. "Też się głos" Straszczanie:

"Vilnia. Rytortus" zaręcza się już w swoim czasie na
propozycję "I.K.C." o literaturze wileńskiej. Z powodu
tej propozycji nie może się prawie żadne piśmi. polskie. Je-
dyne organy "Artykułach Prasy Polonijnej" i "Artykułach
Artykułach Prasy Polonijnej". Mówienie prasy polskiej jest charakterystyczne
"Artykułach Prasy Polonijnej" i "Artykułach Prasy Polonijnej".
"Artykułach Prasy Polonijnej" i "Artykułach Prasy Polonijnej".
nie chciano go powtórzyć. Z drugiej strony każdy dziennikarz nie
miałby obawiać się, że jego prace będą takimi, jakich nie
wystarczy. W tym wypadku nie ma możliwości odpow. Wzruszają
to znacznie, chociaż nieumieennie. Profesor literatury radio-
chwilki literatury często wydają o literaturze wileńskiej. W
Prasa i literatury intelektualne Polacy ani nie chcą nie
odzwierzy się o tem co się dzieje z literaturą wileńską
od dnia 1-go stycznia r. b. Wszelkie literatury wileńskie w kierunku
zainteresowania polskiej prasy i literatury wileńskich
na niemieckim. W "Kwartale Polonijnej" z 1938 r. pisał się
inż. J. Straszczanie, w którym autor krytycznie ocenił
ny artykuł "I.K.C.". Autor porównuje stan w tym artykule
literatury wileńskiej z dotychczasowym stanem. Oskarżenia
sa bardzo wielkie, lecz do wody naprawde podane są
Jak wiadomo "I.K.C." nie ma się o tem przez
Artykułach Prasy Polonijnej i "Artykułach Prasy Polonijnej".
Artykułach Prasy Polonijnej i "Artykułach Prasy Polonijnej".
Artykułach Prasy Polonijnej i "Artykułach Prasy Polonijnej".
nie był przesłuchany.

Typy p. inż. Straszczanie. O ile wiadomo jest to jedyny
głos z polskich literatury wileńskich. /H-418/P.

K r o t k a .

3. "NOE KALAM LITERACKIE" "Vilnia. Rytortus" z 22. IX.
1938 r. W artykule jest kilka nowych książek literatury wileń-
kiej o wileńskim, monografia ks. Krasińskiego i część. Wileń-
skimi wileńskimi. W artykule jest kilka nowych książek literatury
z 22. IX. 1938 r. /H-418/P.